

از زرده تا دنا

(پژوهشی در فرهنگ و اساطیر قوم لر)

مؤلف:

مهدی سعیدی

با سپاس از دکتر حسن ذوالفقاری

سرشناسه	: سعیدی، مهدی، ۱۳۶۷
عنوان و نام پدیدآور	: از زرده تا دنا (پژوهشی در فرهنگ و اساطیر قوم لر) / مهدی سعیدی
مشخصات نشر	: تهران، آرون، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۰ ص.
شابک	: ۹۷۸ - ۶۲۲ - ۷۷۳۵ - ۷۹ - ۶
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
موضوع	: لرها- ایران- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
موضوع	: Lur – Iran – Iranian people – Social life and customs
رده‌بندی کنگره	: DSR ۷۲
رده‌بندی دیویی	: ۹۵۵ / ۹۸۶
شماره کتابخانه ملی	: ۸۷۵۱۳۱۶

از زرده تا دنا

(پژوهشی در فرهنگ و اساطیر قوم لر)

تألیف: مهدی سعیدی

ناشر: انتشارات آرون

چاپ اول: ۱۴۰۰

چاپ صدف: ۵۰۰ نسخه

۵۵۰۰۰ تومان

نشانی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان وحید نظری،

نرسیده به خیابان منیری جاوید پلاک ۱۰۵، واحد ۳ تلفن: ۵۱ - ۶۶۹۶۲۸۵۰

ایمیل: Arvannashr@yahoo.com وبسایت: www.Arvannashr.ir

۹۷۸ - ۶۲۲ - ۷۷۳۵ - ۷۹ - ۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

۵.....	دیباچه
۷.....	مقدمه
۱۹.....	یادداشت‌ها
۲۲.....	منابع و مأخذ
۲۳.....	ردیابی معابد میترا در لردگان براساس روایات و ادبیات عامیانه
۲۵.....	پیشینه تحقیق
۲۶.....	میترا، مختصات و نشانه‌ها
۲۹.....	الف) میترا در قصه‌ها
۳۳.....	ب) میترا در مکان‌ها و نام‌گذاری‌ها
۳۴.....	و اینک ردیابی معابد آناهیتا در لردگان
۳۸.....	یادداشت‌ها
۳۹.....	منابع و مأخذ
۴۱.....	خاستگاه دوم شاهنامه
۴۶.....	ردیابی علل و اسباب رواج شاهنامه در قوم لر
۴۶.....	۱- استفاده فردوسی از منابع شفاهی و رایج در جامعه
۴۷.....	۲- سادگی و روانی سبک خراسانی در شاهنامه
۴۹.....	۳- اشتراکات فرهنگی و زبانی میان شاهنامه و قوم لر
۵۱.....	۴- علت‌های سیاسی رواج شاهنامه میان قوم لر
۵۲.....	ذکر شواهد
۵۳.....	۱- نامگذاری‌ها
۵۳.....	الف) مکان‌ها
۵۴.....	ب) طوایف و ایلات
۵۴.....	۲- نشانه‌هایی از تأثیرات شاهنامه بر خلق و خوی لر‌ها
۵۶.....	یادداشت‌ها
۵۹.....	منابع و مأخذ
۶۱.....	در ژرفای واژه‌ها
۷۲.....	یادداشت‌ها
۷۴.....	منابع و مأخذ

۷۵.....	جانوران در فرهنگ و اساطیر قوم لر
۸۹.....	یادداشت‌ها
۹۰.....	منابع و مآخذ
۹۱.....	آئین طلب باران
۹۲.....	آئین طلب باران، سابقه و نمونه‌ها
۱۰۵.....	یادداشت‌ها
۱۰۷.....	منابع و مآخذ
۱۰۹.....	برد دالو (سنگ پیرزن)
۱۱۱.....	یادداشت‌ها
۱۱۲.....	منابع و مآخذ
۱۱۳.....	گیاهان
۱۲۰.....	ذکر چند اعتقاد دیگر در مورد درختان و گیاهان
۱۲۱.....	یادداشت‌ها
۱۲۲.....	منابع و مآخذ
۱۲۳.....	آهن بر خرمن زدن
۱۲۷.....	یادداشت‌ها
۱۲۸.....	منابع و مآخذ
۱۲۹.....	جستجو در اصطلاحات، عبارات و امثال و حکم
۱۴۳.....	یادداشت‌ها
۱۴۴.....	منابع و مآخذ
۱۴۵.....	فرهنگ یاری‌گری در درو
۱۴۸.....	بحث و گفتگو
۱۵۳.....	یادداشت‌ها
۱۵۴.....	منابع و مآخذ
۱۵۵.....	تصاویر

دیباچه

فرهنگ عامه، فرهنگ و روش زندگی است. تمام رفتار و کنش‌های افراد را در آیین فرهنگ عامه می‌توان دید و رصد کرد. عامه‌پژوه و مردم‌نگار آگاه، با دید نافذ و ژرف خود می‌تواند تا عمق این فرهنگ را بکاود و از این دریا، درهایی گرانبها درآورد. عامه‌پژوه با آگاهی از اساطیر و تاریخ و فرهنگ ملی و قومی می‌تواند از تمام زندگی مادی و معنوی مردم، هزاران نکته تاریخی و مردم‌شناسانه استخراج کند. تاریخ و فرهنگ و ادب و هنر هر قوم با همین نکات و دریافت‌ها پربرگ و شناخته می‌شود. از لابلای همین نام‌های مکان‌ها و واژگان ... می‌توان بر غنای فرهنگی و بستگی و وابستگی فرهنگ بومی به فرهنگ ملی و پیوند آن با فرهنگ‌های محاور و همسایه پی برد. کتاب پیش رو با همین نیت مجموعه جستارهایی است که نویسنده پژوهشگر و علاقه‌مند آن کوشیده زوایایی از فرهنگ منطقه خود را بکاود. مقالات این کتاب در چند حوزه است:

الف. مقالات باورشناختی و اسطوره‌پژوهی قومی

نویسنده در مقاله ردیابی معابد میتر در لردگان براساس روایات و ادبیات عامه، کوشیده نشانه‌های اساطیری و مختصات و نشانه‌های میتر را جستجو کند. این پویش در مکان‌ها و نامگذاری‌ها و نشان دادن ردیابی معابد آناهیتا در لردگان است. در مقاله خاستگاه دوم شاهنامه به ردیابی علل و اسباب رواج شاهنامه در قوم لر می‌پردازد که بسیار ردی پر رنگ و برجسته است. هر جا که پا می‌گذاری و هر کس را می‌بینی نشانی از شاهنامه دارد. این تحقیق استفاده فردوسی از منابع شفاهی و رایج در جامعه را بررسی می‌کند و اشتراکات فرهنگی و زبانی میان شاهنامه و قوم لر و علت‌های سیاسی رواج شاهنامه میان قوم لر را نشان می‌دهد. ذکر شواهد فراوان در نامگذاری‌های مکان‌ها و طوایف و ایلات و نیز نشانه‌هایی از تأثیرات شاهنامه بر خلق و خوی لرها. این تحقیق تنها گوشه‌ای از اثرگذاری شاهنامه در میان قوم لر است.

در مقاله جانوران در فرهنگ و اساطیر قوم لر نویسنده کوشیده باورداشتهای قوم لر را به حیواناتی چون گاو، خروس، سگ، کبک، مار، لاک‌پشت و ... نشان دهد. این پژوهش متکی به مطابقت با اساطیر ملی است. قصد نویسنده از مقاله برد دالو (سنگ پیرزن) آن است تا روشن کند که دالو (پیرزن) صورتی از همان بانو اکو است. اینکه دالو در کوه است به این

دلیل است که هرا، اکو را به کوه تبعید نمود و پژواک صدا در کوه همان تکرار چندین باره بانو اکو است و نیز اتصال آن به این اعتقاد که کوه‌ها منزلگاه پریان‌اند.

ذکر چند اعتقاد دیگر در مورد درختان و گیاهان عنوان مقاله دیگر است؛ مثلاً اسفند که در گویش لرها، دینِشِت (deynesht) نام گرفته، خاصیت باطل‌السحری دارد. مقاله آهن بر خرمن زدن به این باور اشاره دارد که اجنه و پریان، از آهن بیزارند. همانگونه که کاوه، ضحاک جادو و صفت را نابود و سحر او را خنثی کرد، آهنی که در خرمن می‌گذارند نیز می‌تواند از سحر و زخم چشم حسود پیشگیری و آن را خنثی کند.

ب. مقالات واژه‌شناختی و زبانی

در مقاله در ژرفای واژه‌ها تعدادی از واژگان رایج و عامه قوم لر را به عنوان نمونه‌ای از خروار آورده و درباره نظایر اسطوره‌ای و ادبی و تاریخی آنها گفتگو کرده است. هدف ریشه‌یابی و امتداد تاریخی واژه و کاربرد آن در زبان لری و پیوند آن با تاریخ زبان فارسی با اتکا به منابعی چون شاهنامه بوده است. مقاله جستجو در اصطلاحات، عبارات و امثال و حکم به بررسی ریشه و خاستگاه چند مثل و اصطلاح لری می‌پردازد که اغلب در زبان فارسی نیز کاربرد دارد.

پ. مقالات مربوط به آیین‌ها و رسوم

در مقاله آیین طلب باران سابقه و نمونه‌هایی از این آیین بهین را با آداب و رسوم مردم منطقه بازنمایی می‌کند. نویسنده کوشید عناصر و عوامل این آیین را رمزگشایی کند و با نمونه‌های از مناطق لرنشین، پیوند اساطیری این عوامل را نشان دهد. مطالعه این مقاله بیانگر این حقیقت است که آیین‌های ایرانی در هر کجا با اندک تفاوت در اجرا، یکی است. فرهنگ یاریگری در درو نیز به رسم مشترک بین مردم این ناحیه، درباره یاریگری برابری و نمونه‌های مشابه، می‌پردازد. بین کشاورزان این اعتقاد وجود دارد که تعلل در جمع‌آوری محصول، بدیمن است و باعث کم شدن رزق و روزی و مصیبت می‌شود.

این مقالات گوشه‌هایی از فرهنگ غنی و مانای مردمان لر را پیش چشم می‌کشد. برای نویسنده آرزوی توفیق داریم و امیدواریم چنانکه این بنده حظ وافر بردم، خوانندگان فهیم نیز بهره‌ها ببرند.